

Isonkyrön herättäjäjuhlat

Päiväseurat

lauantai 7.7.2012

Juhlapuhe

Jukka Hautala

Hyvä juhluvieras,

Kulttuurin synty ja kerrokset

Näille jokipenkoille on kristillinen kirkko kerännyt kansaa sanankuuloon yli 700 vuoden ajan. Jokilaakson keskuksiksi Isokyrö nousi 1300-luvun paikkeilla. Komealta kalskahtava nimi kertoo komeasta historiasta. Isokyrö on ollut näyttämönä nuijasodasta isoonvihaan. Pitäjä liittyy myös herännäisyyden historiaan. Jokivarsien jyhkeät hirsitalot ja pihapiirit kertovat talonpoikaisen elämäntavan vauraudesta ja luovuudesta 1800-luvun lopulta lähtien.

Näillä jokiseuduilla on elänyt vahva ja omaleimainen kulttuuri. Sitä ei ole paljon hetkauttanut se tosiasia, että vuosisatojen takaiset kärry- ja vesitiet, jotka täällä kohtasivat ja jotka toivat ihmisiä yhteen, ovat vähitellen muuttuneet. 1800-luvun loppu toi Suomeen rautatiet ja kasvatti tyhjästä uudet kaupungit.

Erään filosofin mukaan elämme nyt kolmatta vaihetta maalaisen elämäntavan ja teollisen vallankumouksen jälkeen. Tuota vaihetta hän kuvaa tiedon valtatieksi ja virtuaaliseksi ympäristöksi, joka ei enää asemoidu maanpinnalla johonkin aikaan tai paikkaan vaan voi olla missä tahansa. Mikä on se ympäristö, jossa sinä elämäsi elät tai taistelet?

Meistä kaikkien ei ole ollut pakko herätä vielä edes tuohon toiseen, teolliseen, vaiheeseen – ja nuorimmasta päästä ei välttämättä edes tiedetä muusta kuin kolmannesta, eli virtuaalimaailmasta. Meitä on tällä kentällä moneen veneeseen.

Mikä meitä yhdistää? Mitkä ovat ne muodot ja tavat, joiden kautta siirrämme hyväksi koettua uusille sukupolville? Miten edellisen sukupolven perinne muuttuu uudelle sukupolvelle eläväksi? Miten saatua perintöä hoidetaan?

Äskettäin kesäkuussa Rio de Janeirossa kokoontuneet maailman viisaat keskustelivat kestävän kehityksen teemoista. Suurimpina huolina olivat ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävän kehityksen ulottuvuudet. Sen sijaan kulttuurinen kestävä kehitys ei juuri ollut otsikoissa. Se liittyy kuitenkin olennaisesti omaan identiteettiimme, historiaamme, arvoihin, traditioihin, jatkuvuuteen, kasvatukseen sekä pitkäjänteiseen huolenpitoon. Sen äärellä me joudumme kysymään, miten hyväksi koeteltu perinne ja kertynyt inhimillinen pääoma siirretään uudelle sukupolvelle eläväksi perinnöksi.

Kulttuurisesti kestävän kehityksen vastakohtaa voisi kutsua kulttuuriseksi kestävyysvajaksi. Se näkyy ja tuntuu siellä, missä vuosituhantisen työn, hitaan rakentamisen, onnistumisen ja

epäonnistumisen kautta luotuja rakenteita romutetaan nopeasti syntyvien uusien ideoiden tieltä. Aina on ollut niin, että vanhaa on hylättävä ja uutta otettava tilalle. Mutta syytä kriittisyydelle on siellä, missä muutoksen nopeus ylittää ihmisen omaksumiskyvyn. Tai missä ihminen vapauden kuvitelmissaan katkoo yhteyksiä juuriinsa ja raastaa kaikki kuvat.

Kristinuskon vahva asema – ja sen menetys?

Kristinuskko on aina elänyt muutoksessa. Se syntyi protestina ja vastakulttuurina. Jeesus kritisoi (Mt. 23) aikansa valtakulttuuria, kun siinä esiintyi (1) sanan ja teon ristiriitaa, (2) tai kun sen ohjailijat säilyttivät ihmisten kannettavaksi taakkoja, joihin eivät itse koskeneet, (3) tai kun oltiin sokeita oikeudenmukaisuudelle siivilöiden hyttysiä mutta niellen kameleja. Ja vielä (4) kun ulkoinen puhtaus ja siisteys määrittivät ihmisen onnistumista mutta kätkivät sisälleen teeskentelyä ja saastaa. Vääristynyt ja muodoiksi jäähmettynyt, sisältönsä hukannut kulttuuri on ollut useasti remontin tarpeessa.

Sittemmin kristinuskko on lunastanut paikkansa osana valtakulttuuria ja välillä itse käyttänyt valtaa yksin. Nämä Kyrönjoen rannat on saavutettu silloin, kun kirkolla oli vahva asema Euroopassa ja voimaa työntyä sen etäisimmille rajoille. Vaikka uskonpuhdistus 1500-luvulla vei kirkolta taloudellista valtaa, kirkko sai kuitenkin selkeän tonttinsa hengellisen vallan käyttäjänä. Lisäksi tuohon hengelliseen valtapiiriin kuului maalliselta vallalta saatuja tehtäviä.

Suomessa kristinuskko on saanut tukeutua selkeisiin rakenteisiin ja muotoihin, joiden voima on kantanut pitkälle. Kirkko istutti kansalle tuttuihin muotoihin kristillisen sanoman. Sisältöä on hankala juoda ilman kuppia tai syödä ilman astiaa: siksi on merkityksellistä, että astiat, eli muodot todella kantavat sisältöä. Jaakko Heinimäen tokaisun sanoin: ”En tiedä muuta tapaa olla kristitty kuin olla tapakristitty”. Tuota tapaa ovat ilmentäneet kirkon ja valtion yhteistyö, kirkon julkinen asema, kirkon työntekijäkoulutus, koulun uskonnonopetus, kotien ruoka- ja iltarukous, kristillinen ruokakulttuuri ja juhlapyhät sekä elämänkaareen liittyvät juhlat aina ristiäisistä hautaan siunaamiseen.

Muotoa on kritisoitu ainakin kahdelta taholta: (1) ihmisen kiihkeä henkilökohtainen usko ja kokemus sanovat, että ”muoto pois, tärkeintä on elävä, vapaa ja vapaasti vaikuttava sisältö, henki”. Toinen (2) kritiikki toteaa, että kristillinen tapakulttuuri ja sen muodot on poistettava julkisesta elämästä, lainsäädännöstä, päiväkodeista, kouluista ja julkisista tiloista. Nämä molemmat kritiikit ovat kulkeneet kristinuskon rinnalla pitkään. Eivät ne ole uusi asia.

Uusi haaste sen sijaan on nopeasti muuttuva ympäristö, joka yhdessä edellisten kanssa kadottaa paljon kestäväksi koeteltua. Isovanhemmat ja vanhemmat ja muut kasvattajat saattavat tuntea syyllisyyttä ja kyvyttömyyttä tarjotessaan uskon- ja elämäkokemustaan uudelle sukupolvelle. Me saatamme joutua hämillämme toteamaan, että vanha muoto sopii vain pakotetusti kasvavan polven elämäntodellisuuteen. Maalaisesta elämäntavasta on vaikea siirtyä tiedon valtateiden kaistoille.

Vastaavasti kasvava sukupolvi on kuin lastu monenlaisten vaihtoehtojen laineilla. Sen voimavarat ja kyky hahmottaa vaihtoehtojen kestävyyttä on rajallinen. Yksilön kannalta äärimmäinen ratkaisu

on joko takertua fundamentalistisesti yhteen vaihtoehtoon ja sulkea silmät ja korvat muilta, tai asettua ulkopuoliseksi tarkkailijaksi – ikään kuin neutraalisti ja objektiivisesti vaihtoehtojen yläpuolelle.

Vanhempien, kasvattajien, vastuunkantajien, yhteiskunnan ja kirkon tehtävänä on huolehtia siitä, että muuttuvissakin tilanteissa perinteen, uskonnon ja kulttuurin lukutaito säilyy. Se on meidän tehtävämme. Jos onnistumme kitkemään tai kadottamaan julkisesta elämänmenostamme kaikki kristinuskon muodot, annamme tulevaisuuden edellä kuvailtujen ääriasenteiden haltuun. Silloin yhtäältä uskonto yhä eristäytyy ja koteloituu: uskonnollisella elämänkatsomuksella ei ole keskusteluyhteyttä maalliseen, sekulaariin. Raja yhteisön sisä- ja ulkopuolisten välillä vahvistuu. Kyky ymmärtää toisin ajattelevia hiipuu.

Toisaalta vahvistuu läntisen ihmisen ”ulkopuolisuuden ja vieraantumisen” kokemus. Sitä tilkitään kulutusvimmalla, valitsemisen pakolla ja identiteetin rakennusurakalla. Puuttuva sisältö korvataan kanavien ja muiden sellaisten määrällä. Kumpikaan vaihtoehto – fundamentalistinen tai kaiken ulkopuolelle asettuminen eivät ole kestäviä.

Kasvattajien vastuu

Miten me voisimme onnistua tehtävässämme välittää inhimillisesti kestäväksi koettua? Olemmeko itse ymmärtäneet sisällön, mitä olemme muotoina tarjoilleet jälkipolville? Vai onko muodosta tullut itsetarkoitus, josta on pidetty kynsin ja hampain kiinni silloinkin, kun näemme omien sanojemme ja tekojemme välillä ristiriidan?

Mikä sitten on kestävä? Mille pohjalle on rakennettava ja mikä muoto kantaa arvokasta sisältöä? Jeesuksen toistama kestävä elämäntavan sisältö on yksinkertainen: rakasta Jumalaa yli kaiken, ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. Vaikka tämä ohje on lyhyt ja yksinkertainen, se ei ole helppo noudattaa. Se johtaa ihmisen kestävyysvajeensa äärelle: Ihmisen on helpompi todeta, että syyllinen on minun ulkopuolellani, tai että ”tuo toinen aloitti”. Tai että olosuhteet vain olivat sellaiset. Sen sijaan ihminen huomaa hitaammin, että rakastamaan pyrkiessäkin tulee tallanneeksi lähimmäisiä vaikka tarkoitusperät olisivat hyvät.

Evankeliumin koko sana ei ole tuossa Jumalan ja lähimmäisen rakastamisen ohjeessa. Evankeliumi käy sen yli kahdella tavalla: se houkuttelee, kantaa ja noutaa syyllisyyttä kokevan myöntämään, että tällainen olen: minäkin aloitin. Minäkin loin olosuhteita ja käytin niitä hyväkseni. Mutta toiseksi – ja tämä on tärkeintä – se sanoo: *”Juuri siinä Jumalan rakkaus ilmestyi meidän keskuuteemme, että hän lähetti ainoan Poikansa maailmaan, antamaan meille elämän. Siinä on rakkaus - ei siinä, että me olemme rakastaneet Jumalaa, vaan siinä, että hän on rakastanut meitä ja lähettänyt Poikansa meidän syntiemme sovituksesi.”* (1. Joh 4:9-10).

Hyvä kuulija, lapsi, nuori ja varttuneempi! Tällainen on kristinuskon mukaan kestävä elämäntavan ja kulttuurin perusta. Körttiläisessä elämänmuodossa se pukeutuu virren yksinkertaiseen rukoukseen, veisuuseen, seuroihin, toisen ihmisen tunnistamiseen ystävänä. Satavuotias Herättäjä-Yhdistys rohkaisee yhä pitämään niistä kiinni niin kauan kuin ne kantavat sisältöä. Evankeliumi kytkeytyy kirkon julistamaan sanaan, kasteeseen, ehtoolliseen ja syntien anteeksiantamukseen. Tässä näkyy parhaiten kirkon vastaanottama ja vaalima pitkä linja, johon kristikansa voi vastakin nojata. Evankeliumi voi kytkeytyä myös moniin muihin muotoihin siellä,

missä ihmiset elävät. Se ei tunne rajoja maalaisen elämäntavan, teollisen yhteiskunnan tai virtuaalimaailman välillä.

Nämä joenpientareet ovat nähneet monia historian vaihteita. Kymmenet sukupolvet ennen meitä ovat onnistuneet ja epäonnistuneet. Niin mekin teemme. Silti evankeliumin ääni kuuluu vielä. Kylvötyö jatkuu, vaikka lapsemme katselevat maailmaa erilaisin silmin kuin mailleen menneet sukupolvet.